

Книга «**Місія — Космос**» — емоційно насичена розповідь першого космонавта нашої держави, Героя України, кандидата технічних наук, народного депутата України четвертого скликання, Народного посла України, космонавта-випробувача, військового льотчика-випробувача 1-го класу, інженера-випробувача, генерал-майора Збройних Сил України Леоніда Костянтинівича Каденюка про політ у космос у 1997 році у складі екіпажу космічного корабля «Колумбія», місія STS-87. Видання містить надзвичайно цікаві описи етапів польоту, портрети його учасників і роздуми автора про Всесвіт, місце в ньому планети Земля та відповідальність людини за її майбутнє.

ISBN 978-617-7393-48-0

Від автора

Ця книга є своєрідним звітом-розповіддю про надзвичайну подорож за межі земної гравітації у безкрайні простори Космосу та невагомості. Все, що я там побачив, відчув і з чим зіткнувся, видалося зовсім іншим, але надзвичайно дивним, неповторним світом. Хоча насправді так і було.

До написання книги у мене було відчуття незавершеності виконаної місії в космосі. Тому вона є логічною і своєрідною крапкою не лише у здійсненні космічної мрії, а й стала підсумком тривалого, надзвичайно цікавого періоду мого життя.

Рішення написати книгу зумовлене і палким бажанням поділитися унікальною інформацією, отриманою впродовж: перебування на космічній орбіті, і глибоким усвідомленням обов'язку це зробити. Адже якщо мені судилося побувати в космосі, безперечно, було б неправильно тримати цю інформацію в собі. Крім того, якомога детальніше описуючи побачене, відчуте й пережите, я намагався не лише дати цінну інформацію тим, хто проймається космічними проблемами та досліджує психологію людини в космічному польоті, але й «підняти» в космос самого читача — особливо того, у кого ця мрія не здійснилась.

Нарешті, космічна місія дала змогу глибше зрозуміти й оцінити земні проблеми людського суспільства. Політ значно наблизив мене до розуміння того, що поява у Всесвіті такої планети як Земля, не випадкова, що вона, як і

сам Всесвіт, в якому з моменту виникнення існує безапелюсний порядок, є наслідком діяльності Розуму.

Космос — не безкінечна порожнеча, як здається на перший погляд. Він переповнений унікальною інформацією, численною кількістю питань та відповідей на них. Щоб все це пізнати та усвідомити, необхідні знання в найрізноманітніших областях науки. Тому з чим більшою кількістю і різноманітністю знань людина летить у космос, тим більше з неї користі як космонавта, тим цікавіше їй самій.

Феномен Землі як особливої планети у Всесвіті, її унікальність і витончена краса аж ніяк не сумісні з військовою діяльністю людини. І саме там, на земній орбіті, особливо гостро усвідомлюєш безглуздість людських зусиль, які можуть зруйнувати цю красу неймовірними витратами на створення, розміщення, збереження і використання ядерної, хімічної, бактеріологічної зброї та інших видів самознищення людини, існування військових блоків як формувань одних груп держав проти інших. Усе це сприймається злочинном людини проти себе, проти життя на Землі.

Саме там, у космосі, приходиться гостро розуміння того, що людина як носій інтелекту не тільки змушена, а й зобов'язана відчувати величезну відповідальність за збереження біосфери нашої планети і всього живого на ній. І в цьому одне з її призначень. Лише в такому випадку вона буде достойна свого високого звання — Людина.

Шлях до «мого» космосу був тривалий. Дякую долі, що протягом цих років був зайнятий надзвичайно цікавою ро-

ботою серед унікальних, легендарних і одержимих людей — космонавтів і льотчиків-випробувачів. Життя та праця з ними стали обов'язковою передумовою здійснення моєї мрії. І я вдячний їм за це.

Досить часто мене запитують, чи важко стати космонавтом? Звичайно, важко, — відповідаю я. Але якщо цю мрію зміг втілити в життя хлопчик з буковинського села, то так само вона може бути здійснена й будь-ким.

Працюючи над книгою, я вперше зіткнувся з пошуком слів для описання позаземних відчуттів і того, що бачив за межами космічного корабля, — Землю і Космос. Я не знайшов таких слів. І не повинен був знайти — їх просто нема.

Мені дуже хочеться, щоб той, хто прочитає книгу, сам немовби побував в космосі. Я також: буду радий, якщо читач, на мить відклавши книгу, замислиться над своїм буттям на планеті Земля, відчує відповідальність за неї і все ній живе.

ПІСЛЯМОВА

Отже, космічний політ відбувся. Я щасливий від того, що опинився серед небагатьох, кому вдалося доторкнутися до таємниць Всесвіту, розгадувати які людство буде ще довго, і побачити нашу чудо-планету збоку.

Неймовірні космічні враження неминуче вплинули на сприйняття земної дійсності й примусили по-особливому, крізь призму побаченого, відчутного й пережитого в космосі сприйняти проблеми людського суспільства, з почуттям відповідальності й турботи ставитись до навколишнього світу. Легендарний першопроходець космосу В. О. Шаталов так сказав про космонавтів, які повертаються з космосу: «Це чудові люди вже на старті, але коли вони повертаються... Можливо, ви не повірите, але космос володіє своєю таємничою силою і владою над психікою. Ми не знаємо, як все це відбувається, але звідти до нас повертаються нові люди, зовсім інші, більш відверті, відповідальні, компанійські, альтруїсти. У цілому космос робить їх ще кращими».

Якось болісно й гірко відкрилася недосконалість людського суспільства та законів його буття. На жаль, людина ще не усвідомила свою природну відповідальність за планету, на якій живе, — такий гнітючий висновок також став неминучим наслідком вражень від космічного польоту навколо нашої чудо-планети Землі.

Хотів би вкотре наголосити на найнаболішому: створення все досконаліших і страшніших

видів озброєння як знаряддя знищення людини і навколишнього середовища, об'єднання держав у військові блоки як воєнних угруповань одних проти інших — це неймовірно безглуздя на планеті Земля потрібно якомога швидше припинити. Людина має негайно змінити концепцію існування на своїй планеті. Основа земного буття полягає в тому, що життя має продовжувати життя, еволютивно удосконалюючи його, а не самознищуватися. Цивілізаційність людського суспільства як природний поступ еволюційного розвитку, інтелект, дарований людині природою, повинні бути спрямовані на збереження біосфери нашої планети як середовища, завдяки якому й існує життя на унікальній у Всесвіті планеті Земля. Ці прості та ясні істини особливо гостро усвідомлюються, коли спостерігаєш Землю з космосу.

Життя тривало... Надзвичайною подією для України стало вперше відвідання її американськими астронавтами — членами екіпажу місії STS-87. Я очікував цього історичного факту з нетерпінням та особливим піднесенням. К. Крігел і Т. Дої з дружинами та К. Чавла з чоловіком у період з 14 по 20 вересня 1998 року побували в Києві, Дніпропетровську, Чернівцях і моєму селі Клішківці.

Україна високо оцінила заслуги членів екіпажу у здійсненні спільного космічного польоту представниками США, України і Японії. У Марійському палаці Президент України Л. Кучма вручив їм ордени нашої держави. Згідно з Указом Президента від 19 червня 1998 року: «За значний особистий вклад у розвиток космонавтики, зміцнення міжнародної співпраці в області космічних досліджень» К. Крігел нагороджений орденом «За мужність» III ступеня, а С. Ліндзі, У. Скотт, К. Чавла і Т. Дої орденами «За заслуги» III ступеня.

Під час перебування астронавтів у Верховній Раді України я зачитав вітальне звернення екіпажу до депутатів і передав українському парламенту прапор і Конституцію нашої держави, які побували в космосі, вручивши їх спікеру парламенту Олександрю Ткаченку, а також сертифікати з підписами членів екіпажу, засвідчуючими, що ці державні символи з 19 листопада по 5 грудня 1997 року здійснили 251 виток навколо Землі на борту БТКК «Колумбія».

Знаменитий лікар і академік М. Касьян з Полтавщини нагородив учасників космічного польоту

Американець К. Крігел, японець Т. Дої, індіанка К. Чавла та українець Л. Каденюк з матір'ю Л. Каденюка на порозі батьківської домівки

З Папою Римським Іоанном Павлом II

місії STS-87 вищою відзнакою Міжнародного фонду свого імені — орденом Миколи Чудотворця «За визначний вклад у примноження добра на Землі».

Знаменною подією Буковини стало відвідання астронавтами міжнародного екіпажу її столиці — міста Чернівців, а також села Клішківці. Незабутньою і зворушливою була зустріч підкорювачів космосу моїми земляками під час нашого переїзду з Чернівців у Клішківці. Вздовж дороги в усіх селах, які ми проїжджали, стояли буковинці, гаряче вітаючи астронавтів і свого земляка-космонавта. Такої дійсно історичної події Буковина ще не знала. І чи знатиме ще коли-небудь?

Під час численних зустрічей з людьми я переконався, наскільки їм цікава тема космосу і, звичай-

но, людина, яка в ньому побувала. Відразу з приємністю звернув увагу, що космічною тематикою однаково захоплюються і школярі зі студентами, й поважні вчені, й бабусі з дідусями в українських містах і селах.

Якось відбулася подія, яка, незважаючи на швидкоплинність, стала особливою і знаковою для мене, — зустріч із Папою Римським Іоанном Павлом II у Марійському палаці під час його перебування в Україні влітку 2001 року. Очікуючи в черзі державних осіб, які представлялися Папі Римському, я з неабиякою увагою і відвертим захопленням спостерігав за ним. Для мене він був вкрай цікавий як видатна особистість сучасності — духовний лідер католиків нашої планети, обраний на Апостольський престол ще в 1978 році. На його обличчі відображалися мудрість і доброта. Вісімдесятидворічний Понтифік, стомлений поїздкою і особливою до себе увагою, добросовісно виконував обов'язок, дещо відсторонено думаючи про щось своє.

Черга просувалася доволі швидко. Кожен підходив до високого гостя і, привітавшись за руку, проходив далі. Коли дійшла моя черга, наш Президент, який сидів поруч із високим гостем, промовив: «А це наш космонавт». Раптом обличчя Папи просвітлішало, стало життєрадісним, немовби його втома кудись відразу ділася. Він миттєво пожвавішав, енергійно підняв на мене очі, які раптом стали випромінювати захоплення, відверту цікавість і ще щось те, що постійно бачу в очах людей, з якими зустрічаюсь. Затримавши мою руку у своїй теплій долоні і уважно дивлячись прямо в очі, гарною українською мовою Понтифік промовив: «Мені дуже приємно бачити космонавта. А як там у космосі?».

Я був украй вражений цим простим запитанням, а найбільше тим, що Папа Римський промовив його саме так, як тисячі пересічних громадян. Чомусь саме від цього він здався мені ще більш значущим. Відверто кажучи, такого я не очікував і, розуміючи, що часу на обширну відповідь немає, спромігся лише відповісти: «Дуже гарно і вкрай цікаво». Уважним, захопленням, проникливим поглядом, немовби намагаючись знайти щось особливе, Папа Римський вдивлявся в мене, тримаючи мою руку в своїй і таким чином нама-

гаючись затримати біля себе. Я це зрозумів і мені захотілося ще щось сказати про космос. Але, на жаль, обставини вимагали дотримання процедури зустрічі. Тому, продовжуючи дивитися мені в очі і ще раз потиснувши руку, Понтифік відпустив її, провівши добрим, виразним поглядом.

Таке сприйняття Папою Римським мене як космонавта назавжди *залишилось* у пам'яті високим світлим спогадом, по-особливому підкреслило неабияку значущість для землян професії «космонавт».

Створивши технічні засоби для подолання земного тяжіння, людина вже ніколи не відмовиться від підкорення Всесвіту. Проникнення в його безкрайні глибини не лише через природну цікавість — що ж там далі, а й з метою пошуків інших цивілізацій, планет, придатних для життя, буде безкінечним, як сам Всесвіт. Це потребує розробки принципово інших технічних систем, які забезпечать необхідне переміщення в космічному просторі. Адже ті, що використовуються нині й принцип роботи яких побудований на використанні реактивної сили, мають обмежені можливості й не забезпечують необхідної швидкості руху. Для подолання неймовірних відстаней космічного простору неабиякі можливості відкриваються з використанням природних сил та джерел енергії, які мають гравітаційне чи електромагнітне походження і домінують у Всесвіті. Крім того, використання багатовимірної геометрії космічного простору, уміння знайти «вхід» в інші просторові системи дадуть можливість перетворити фантастику в реальність. І людина зможе не лише керувати швидкістю зміни свого місцезнаходження у Всесвіті, а й переходити з одного часового виміру в інший. Саме універсальність і простота природи прояву гравітації, на мій погляд, і є причиною того, що для нас вона залишається загадкою. Можливо, такі думки — фантастика, але вони підказані самим Космосом.

Я переконаний, що ми, українці, будемо достойно й далі підкорювати Всесвіт. До освоєння космосу ми причетні від самого початку проникнення в нього людини і зробили для цього вагомий внесок — і теоретичний, і практичний. Варто згадати видатні імена українців — теоретиків і практиків космічної справи: Олександра Засядка (в деяких

Зустріч з керівниками КБ «Південне» ім. М. К. Янгеля (м. Дніпро)

Зустріч у КПІ. Зліва направо: Л. Каденюк, В. Жолобов, О. Леонов, Б. Патон, М. Згуровський

джерелах — Засядька), Миколу Кибальчича, Юрія Кондратюка (О. Шаргея), Сергія Корольова, Валентина Глушка, Гліба Лозино-Лозинського, Михайла Янгеля, Володимира Челомея, першого українця-космонавта Павла Поповича. Цей ряд обов'язково буде поповнюватися новими й новими іменами.

Україна успадкувала майже третину ракетно-космічного промислового і наукового потенціалу, створеного за роки існування Радянського Союзу. Одним із заходів, спрямованих на формування та розвиток космічної галузі України, стало створення в 1992 році Національного космічного агентства України (НКАУ), перейменованого 9 грудня 2010 року на Державне космічне агент-

ство України (ДКАУ). До сфери управління космічного відомства увійшло понад 30 конструкторських бюро, промислових підприємств, військових частин, наукових установ та формувань.

Україна являється членом міжнародних організацій, координуючих космічну діяльність: Комітету ООН з мирного дослідження космосу (COPUOS), Всесвітнього комітету з космічних досліджень (COSPAR), Всесвітньої організації по супутниковим дослідженням Землі (CEOS), Міжнародної організації астронавтики (IAE). НКАУ підписало двосторонні угоди з космічними агентствами і відомствами Євросоюзу, США, Китаю, Індії, Казахстану, Росії, Туреччини, Ізраїля, Бразилії.

Сучасна Україна входить до складу космічних держав світу завдяки здійсненню власних космічних проектів, активній участі у міжнародній космічній діяльності, високому рівню науково-технічного та виробничого потенціалу. Космічна галузь в Україні визначена пріоритетною, її продукція успішно конкурує на світовому космічному ринку товарів і послуг. Нині чотири космічні ракетні комплекси української розробки та виробництва («Зеніт-2», «Зеніт-3SL», «Зеніт-3SLБ» та «Дніпро») забезпечують запуски космічних апаратів з космодромів різних країн, удосконалюється «Циклон-4», розробляються ракети-носії «Маяк» та інші.

Пріоритетами практичного та наукового напрямів української космонавтики є дистанційне зондування Землі (ДЗЗ), розвиток досліджень, які відповідають сучасному світовому рівню, передбачають міжнародне співробітництво, забезпечують розроблення унікальних приладів і методик та об'єднують науковий і ракетно-космічний потенціали України. Зокрема, передбачається широкий спектр досліджень з фундаментальних та прикладних проблем, пов'язаних із походженням і еволюцією Сонячної системи, Землі, вивчення сонячно-земних зв'язків, а також впливу їх на біосферу, довкілля і техногенну ситуацію в атмосфері й на поверхні Землі.

Важливою передумовою успішного космічного майбутнього України стало створення в 1991 році Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання (УМАКО) «Сузір'я», основним завданням якого є збереження зв'язків між поколіннями тих, хто розвивав авіацію та розпочинав практичне освоєння космосу і хто продовжить цю вкрай важливу для держави й світу справу.

Засновником УМАКО «Сузір'я» був двічі Герой Соціалістичної Праці генеральний директор, головний конструктор конструкторського бюро (КБ) «Південне» (1971—1991 рр.) Володимир Уткін. Почесним президентом об'єднання було обрано Леоніда Кучму — генерального директора «Південмашу» (1986—1992 рр.), Президента України (1994—2005 рр.). Серед членів правління УМАКО «Сузір'я» Герой України Юрій Алексєєв — генеральний директор заводу «Південмаш» (1992—2005 рр.), генеральний директор НКАУ (2005—2009 рр.), Голова Державного космічного агентства України (ДКАУ) (2010—2014 рр.), Герой України Станіслав Конюхов — генеральний конструктор-генеральний директор ДКБ «Південне» (1991—2010 рр.), Герой України Володимир Команов — головний конструктор ракетно-космічного напрямку (1985—1996 рр.), заступник генерального конструктора ДКБ «Південне» по програмі «Морський старт» — директор програми (1996—2003 рр.), Герой України Леонід Каденюк — перший космонавт України. Від самого початку створення УМАКО «Сузір'я» Головою правління був призначений народний депутат України 3-го та 4-го скликань, почесний працівник ракетно-космічної галузі нашої держави Олег Петров. Таке поважне представництво членів правління об'єднання свідчить щодо піклування про майбутнє космічної і авіаційної галузей України з боку її видатних діячів і слугує гарантією успішного розвитку. Я переконаний, що саме серед «сузір'ївців» виховуються майбутні інженери, конструктори і космонавти, які впевнено продовжать підкорення Всесвіту, прославляючи Україну як космічну державу.